

תיק תיעוד מקדים לשימור

לתכנית מס. 7/103/03/31

קיבוץ דביר

לשכת התכנון המחוזית
 משרד הפנים-מחוז דרום
 24 09 2004
 ברת קובל

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה - 1965
 משרד הפנים - מחוז הדרום
 הועדה המקומית לתכנון ובניה:

לאשר את התכנית

התכנית לא נקבעה טענה אישור השר
 התכנית נקבעה טענה אישור השר

תאריך: 25/11/14
 קיבוץ הועדה המחוזית

אדריכל זאב גור

נספח שימור לתב"ע קיבוץ דביר – סיפור המעשה

קבוץ דביר נוסד ב-13 לספטמבר שנת 1951 בנגב הצפוני, על גבעות מורדות הרי חברון. המקום נבחר משיקולי חיזוק הספר ומתוך הנחה שניתן לנצל את הטין החרסיתי המקומי לייצור לבנים כבסיס לקיום כלכלי.

האגדה העממית מספרת שזוג חברים מהמייסדים הורדו בצד הדרך המובילה לבאר שבע והחלו בהליכה מזרחה, כעבור כשבעה קילומטר התיישבו לנוח על גבעה, שתו את שארית מימיהם, מוללו את רגבי האדמה, השקיפו סביב ואמרו זה לזה "...כאן.."

חברה ואוכלוסיה - הקיבוץ הוקם על ידי גרעיני תנועת השומר הצעיר מהונגריה ואליהם הצטרפו קבוצות מדרום אמריקה – צ'ילה וקובה ובהמשך גרעינים של צברים מחיפה ומרחבי הארץ.

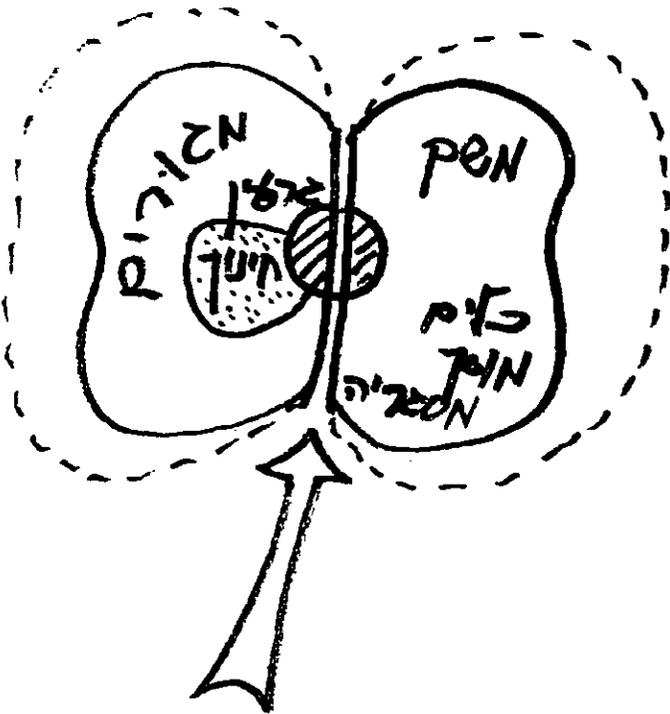
כיום מונה אוכלוסיית הקיבוץ כ-350 נפש. שכונת הרחבה קהילתית קורמת עור וגידים ומתאכלסת במהירות.

משק ותעסוקה – בהקמתו התבסס הקיבוץ על ענפי חקלאות- גידולי שדה לצריכה עצמית, גידולי פלחה – חיטה ושעורה, משק בעלי חיים – דיר כבשים, רפת, לולי מטילות ועופות, ובתחילה אף גידול חזירים. מטעי פרי, כרם ענבים ופרדס.

עם בואם עסקו המתיישבים בהקמת האוהלים והצריפים והועסקו בעבודות חוץ בקיבוצים אחרים על מנת להביא פרנסה לביתם. הנסיון להקים בית חרושת ללבני חרס התברר עד מהרה כחסר ערך מעשי וכלכלי.

בהמשך הקימו החברים את ענפי המשק ואף עסקו בבנית האסם והמחסנים במו ידיהם. לימים התבסס מאד המשק החקלאי על ענפיו והוקם מפעל "דולב" לייצור מיכלים ומוצרי פלסטיק בגדלים מהייחודיים מסוגם בעולם.. והוקמו ענפי היי טק ובית תוכנה מקורי

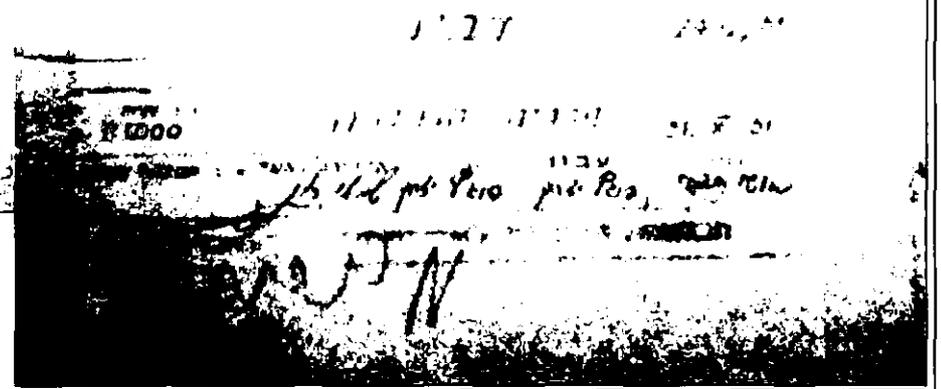
סכנות הקיפות
 Je jeje je-50

מבנה פיזי- הקיבוץ מראשיתו תוכנן והוקם במתכונת "האונה המחולקת":
 כביש או שדרת כניסה ראשית אשר לאורכה מבני האספקה והמחסנים העיקריים ומחלקת
 את הנקודה בין אגף מזרחי משקי ואגף מערבי שבו גרעין של מבני הציבור ומבני חינוך
 מוקפים בחצי גורן על ידי מבני המגורים.
 כבר בשנים הראשונות הפכה ה"שדרה" לציר המתבסס על דרך אחת.
 השלד המקורי נשמר לאורך ההתפתחות של הישוב: המשק ממזרח והמגורים בחצאי
 טבעות ממערב.
 ההרחבה הקהילתית אף היא שימרה את המבנה המקורי ומאורגנת ממערב לקיבוץ כחטיבה
 מאוחדת.

התכנית הראשונה הוכנה
ב-1951 על ידי שמאי רון
ונחתמה על ידי שמוליק
מיסטצ'קין – מנהל המחלקה
הטכנית של קיבוצי השומר הצעיר.
בתכנית שדרה מרכזית של
מחסנים, ממזרח לה מבני משק
וממערב מבני ציבור במרכז
ומבני מגורים על שתי שלוחות
ובניהן ואדי.
כל מבני המגורים פונים בחזיתם
הרחבה 30 מעלות דרומה למערב.
ככה קויפמן פרש את התנהגות
משטר הרוחות בכל הארץ....

תכנית ה"נקודה" הראשונה

מצא/י את המילים....

התארגנות ביום העליה על הקרקע

קיבוץ דביר • תיק תיעוד מקדים לתכנית מס. 7/103/03/7 • אדריכל זאב גור • תיעוד לשימור

גבעת זאב • 7/103/03/7 • אדריכל זאב גור • תיעוד לשימור

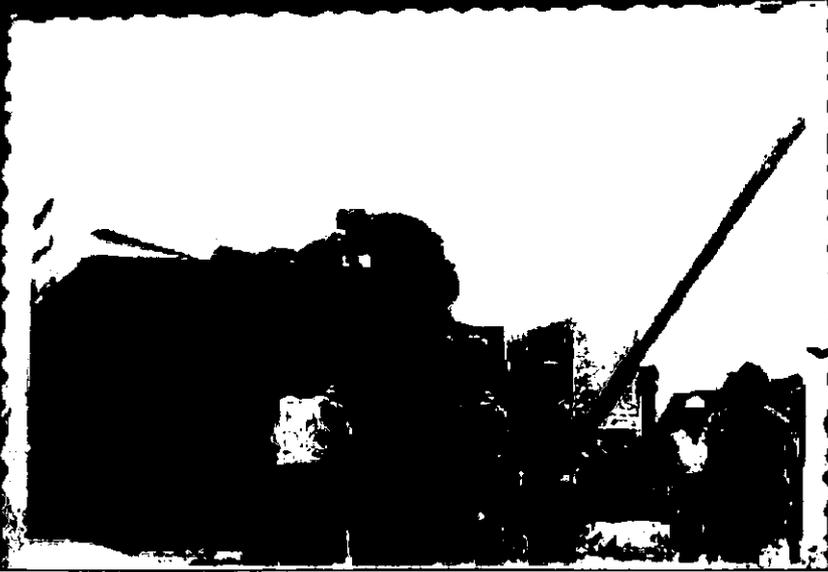

4

בניית הצריף
הראשון:
הכל נעשה
במו ידי המתיישבים

5

הגן הירוק

6

7

עומדים כבר מספר צריפים:
צריפי מגורים
חדר אוכל
הדגל מונף על עמוד פלדה..
החצאיות ארוכות
הגרביים לבנות למרות הליס
אין צל, אין עץ.
והאקורדיאון מפיח נשמה בשירת
החלוצים.

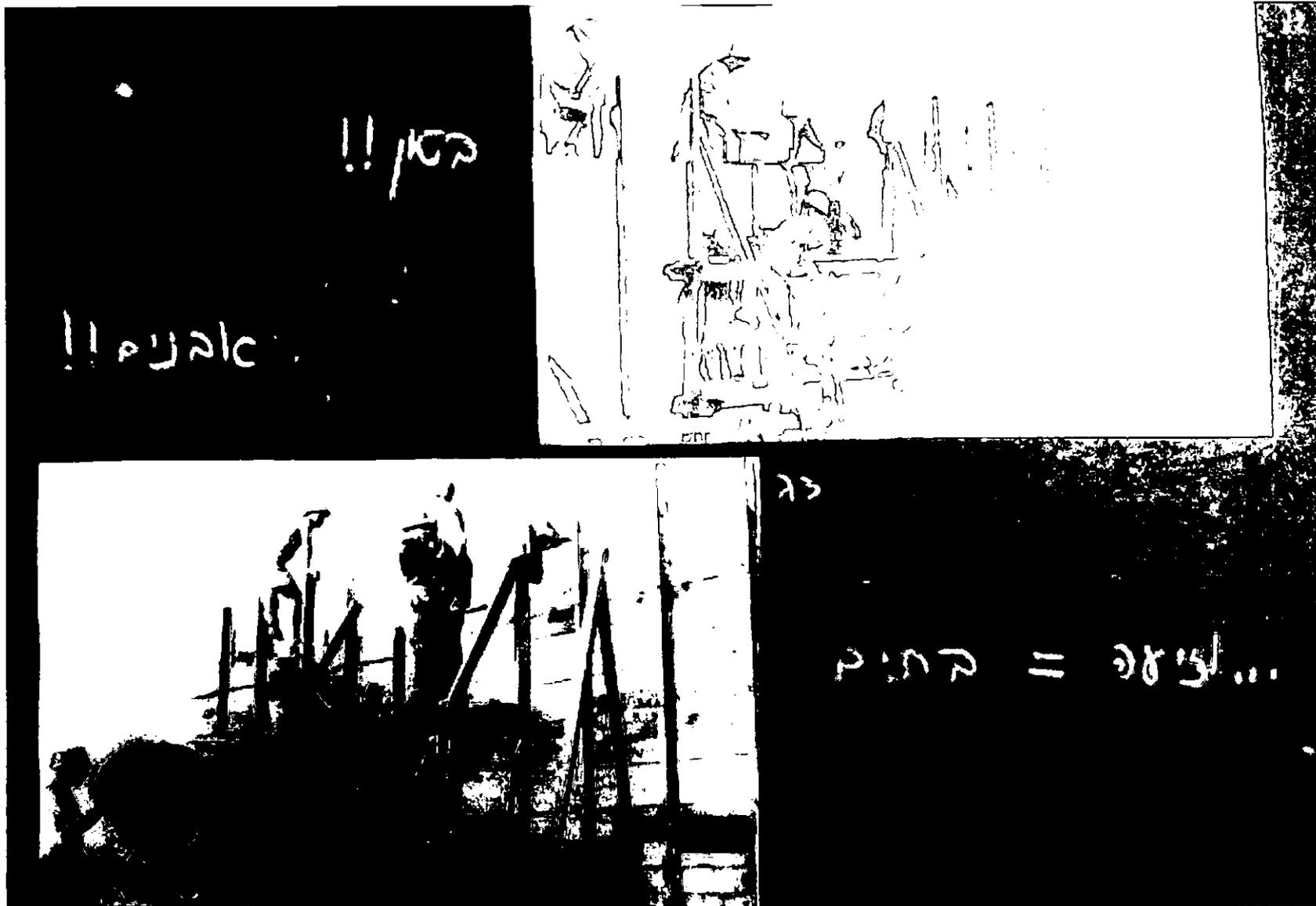

התכנית השנייה: "סקיצה לעיון:" אשר בה צומצמה שדרת המחסנים ובואדי המרכזי מוקמו מבני החינוך.

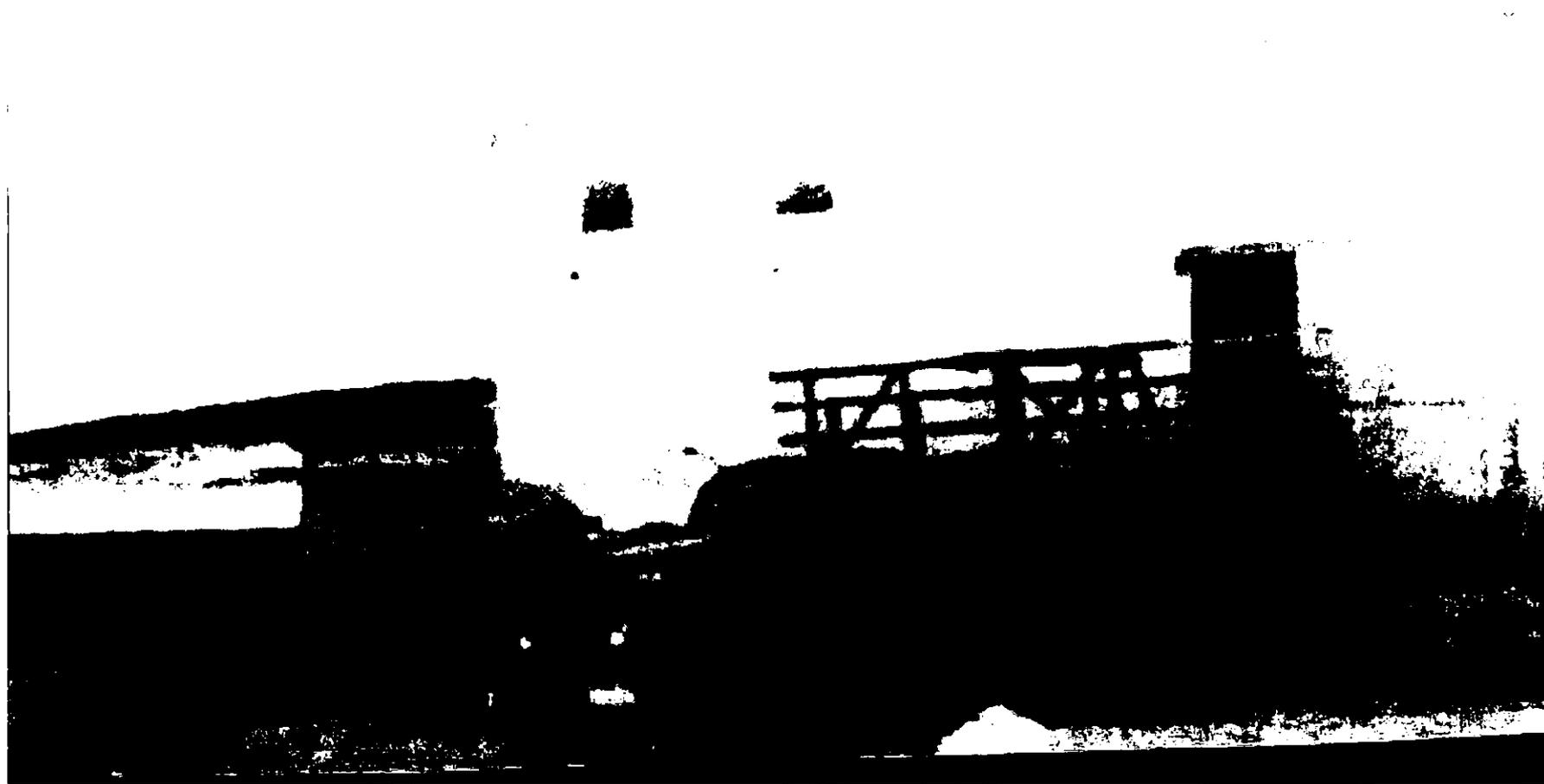

תכנית זו הוותה את הבסיס להתפתחות הקיבוץ.

הסילו והמחסן נבנו והיו למבני הבטון הראשונים, הכל כאמור במו ידי המתישבים.

הראשונים מספרים שאלי ורזגר (ז"ל) אשר נמנה על הגרעין הקובני – צ'יליאני, מהיותו רזה במיוחד אך נמרץ ואמיץ, היה משולשל אל מעמקי הכלונסאות שנקדחו לצורך בניית הסילו ובידיו מעבד את ה"בצל" בתחתית הכלונס, כפי שהיה מקובל לחשוב גם תקופה ארוכה אחרי, שאותו "בצל" ימנע מהכלונס להשלף עם תפיחת אדמת הליס החרסיתית. לימים נהג אלי את המשאיות הגדולות ואת הקומביינים הגדולים.

צילום אוויר של הישוב
המוריק באמצע שנות ה-60
ההתפתחות נאמנה לתכנית
ונראה שלא נותרו כמעט
שרידים למבני המחנה
הראשונים.

שימור קיבוץ דביר

מאפיינים וערכים הראויים לשימור –

הקיבוץ כתופעה חברתית ייחודית אשר נבנתה על ערכים של שוויון, שיתוף, ערבות הדדית, עבודה עצמית, אי ניצול של הזולת, דאגה להתפתחות מירבית של ילדיה וחבריה, דגש רב על החינוך, טיפוח התרבות העברית וכו' עבר מספר שינויים בכיוון של הפרטה אך מספר מאפיינים, אשר יש להם ביטוי פיזי, נשארו בולטים לעין כל: שטחים וצירים פתוחים, ללא גדרות ומחיצות. שטחים ומבנים ציבוריים משותפים אשר מהווים הרחבה של המרחב המשפחתי הפרטי. נופ נטוע של עצים ושיחים המהווה יחדיו גן פורח.

ובולטים האתרים המעטים אשר נותרו כמסמלים את התפתחות הקיבוץ:

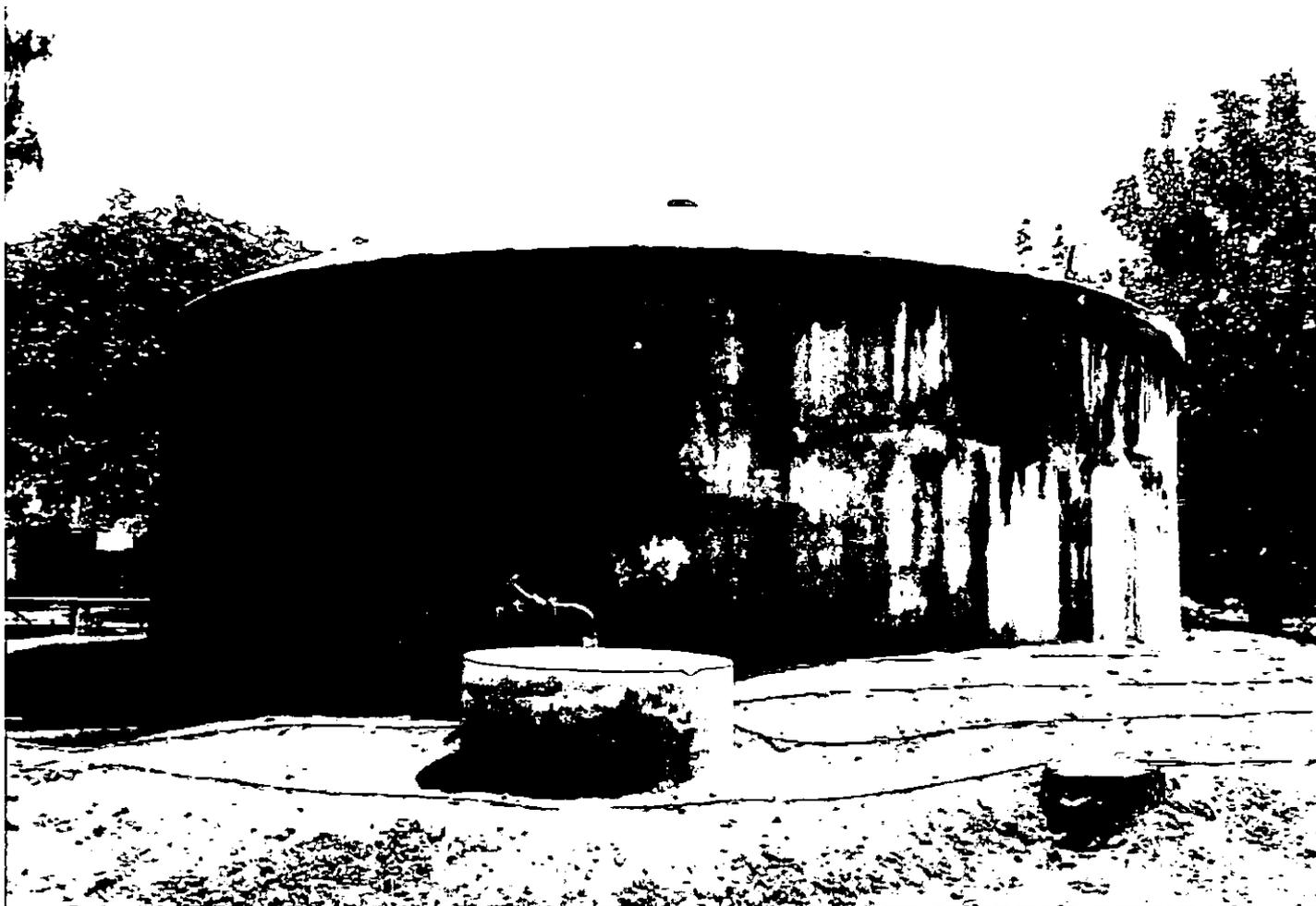
1. "הצריף הירוק" – צריף מראשוני הצריפים אשר שימש בית התינוקות הראשון ונותר כשריד אחרון מימי הקיבוץ הראשונים- ערך היסטורי.
2. בריכת המים – מאגר המים אשר שימש סם החיים לאדם ולכל חי.- ערך היסטורי.
3. מבני המגורים ה"קשיחים" הראשונים – "חדרים משפחתיים" בגודל כ- 12 מ"ר עם שירותים ומטבחון "צמודים" באמצעות מרפסת קטנה. מתוכננים בסגנון הבין לאומי של שנות החמישים המאוחרות על ידי האדריכל שמוליק מיסטצ'קין.- ערך ארכיטקטוני.
4. הסילו – אחד ממבני הטון הראשונים שנבנו על ידי חברי הקיבוץ ומשמש עד היום לאיסום התבואות בעת קציר.- ערך היסטורי ארכיטקטוני.
5. האסם- נבנה על ידי חברי הקיבוץ ושימש לאיסום גרעינים וכמחסן ראשי.- ערך היסטורי.
6. פיסול אומנותי על מבנים- פיסול קרמי ייחודי ותבליטי בטון על מבנה חדר האוכל –אפיין תרבות ארכיטקטונית קיבוצית של שנות ה-60 וה-70.- ערך ארכיטקטוני אמנותי.
7. "משק חי"- מבני "פירוצמנט" ייחודיים אשר נבנו בשנת 1976 כחצר למשק חי ופארק לפעילות ילדים ותוכננו על ידי האדריכל "גוליבר" מקיבוץ דליה.- ערך ארכיטקטוני.
8. "קומונה" ומכבסה – במוצאי השבת הושלכו כל הבגדים והמצעים של החברים בתי הילדים והענפים לכביסה במכבסה, אחרי שמוינו לתאים מתאימים, ובסוף השבוע נאספו על ידי החברים בתי הילדים והענפים מהקומונה אחרי שכובסו גוהצו קופלו וחולקו לתאים הממוספרים של החברים הענפים ובתי הילדים. המבנה משנות הששים המאוחרות – תחילת שבעים.- ערך היסטורי תרבותי חברתי.
9. החצר הציבורית – "הדשא הגדול" בו נערכו ונערכים כל המפגשים, החגים, החתונות, ומשמש חצר המשחק והמפגש העיקריים.- ערך נופי – תרבותי – חברתי.
10. בית ילדים – הבית בו ישנו, גדלו, למדו והתחנכו הילדים. המבנה משנות השבעים.- ערך היסטורי תרבותי.
11. חצר בתי הילדים – החצר הפתוחה בה משחקים הילדים בהפסקות ואחר הצהרים.- ערך תרבותי.

מפת איתור האתרים לשימור

1. הצריף הירוק – שימש כבית התינוקות הראשון, סידור העבודה, מרכז ציוד יציאה לטיולים. כיום מתבצעות בו עבודות שימור.

2. בריכת אגירת המים. הוקמה לאגור את מי מקורות. משמשת ככזו עד היום .

3. מבני הקבע הבנויים הראשונים. תוכננו במחלקה הטכנית של הקיבוץ הארצי בראשות שמוליק מיסטצ'קין ונבנו על ידי מחלקת הבניה של הקיבוץ הארצי. חדר אחד, מרפסת המשמשת "הול" ומסדרון, מטבחון שירותים שעוברים אליהם דרך המרפסת. חמרי הבניה מוקפדים. עבודה מדוייקת ונאמנה לתכנית ולפרטים.

4. מבנה הסילו. נבנה על ידי החברים. מכיל 6 אונות אנכיות שבתוכן אוגרים את הגרעינים מקציר התבואות. משמש למטרה זו גם היום. על מעלה קירותיו החשופים נהגו גרעיני הנח"ל (נוער חלוצי לוחם) המצטרפים אל הקיבוץ לצבוע את סיסמאותיהם.

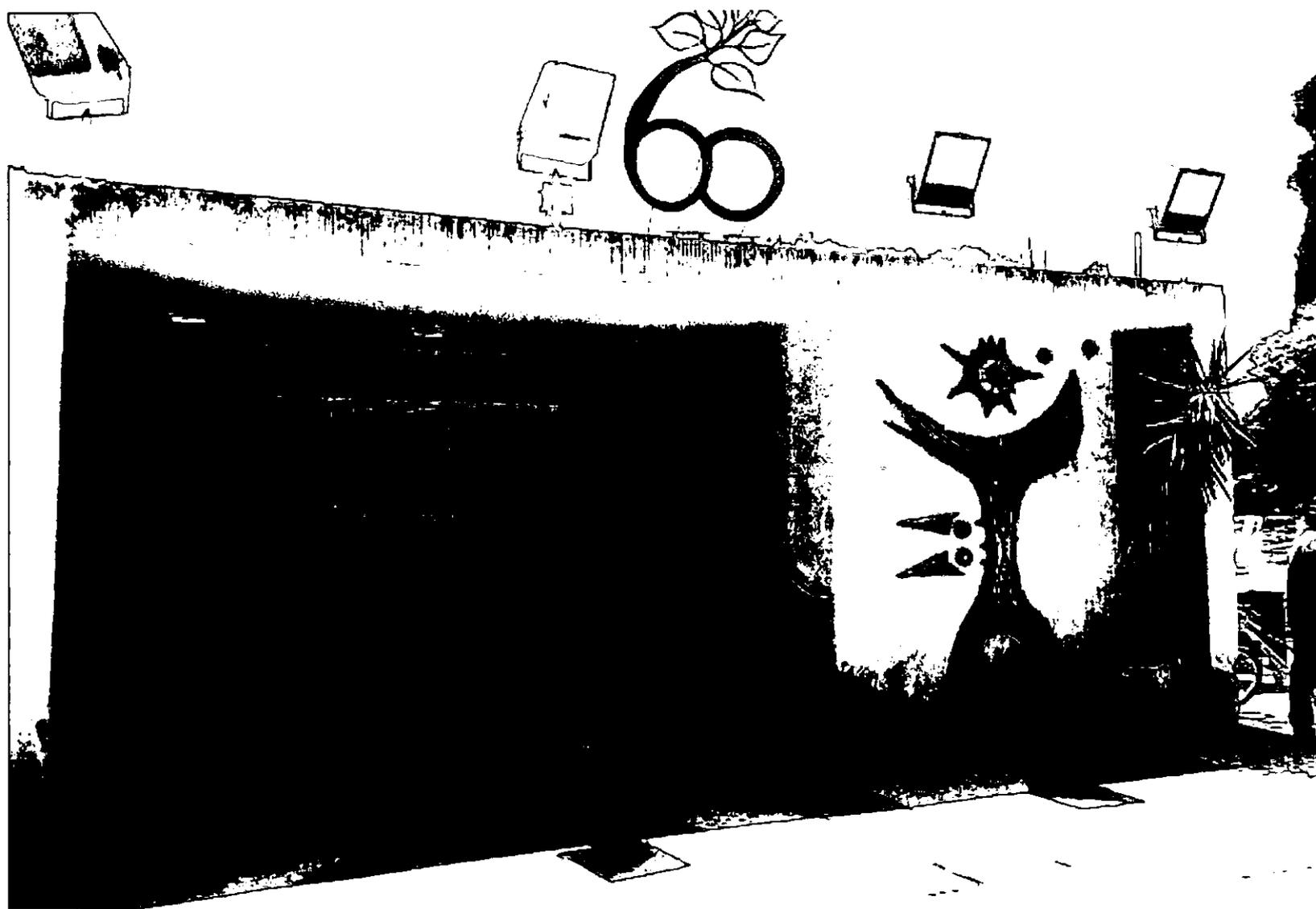
5. מבנה המחסן. נבנה עם הסילו. במהלך השנים שימש לאחסון וכבית למלאכות ונגריה.

6. מוצגי אמנות על מבנים.

הקיבוץ התאפיין בפעילות ובהערכה רבה לתרבות ואמנות והקדיש רבות לטיפוח תחומים אלה ולשילובם בסביבה. כאן יצירת קרמיקה גדולה בכניסה לחדר האוכל – מרכז הפעילות הקיבוצית – משולב ו"תפור" כחלק בלתי נפרד מהמבנה.

6. עבודת יציקת בטון בתבנית קלקר. בכניסה האחורית למטבח

7. ביתני משק חי.

8. "קומונה" (מחסן בגדים), מכבסה

בכל מוצאי שבת ראית אנשים (בעיקר גברים...) ממהרים עם שק כבד על כתפיהם, במעלה מדרגות גלריית המכבסה ותוך קיטור וריטון מתמיד, ממיינים את הכביסה המלוכלכת אל תוך תאי האיסוף.

וביום ששי, שלווים קצת יותר... פוסעים לאטם ל"חדרי המגורים" כשעל כתפיהם שקים לבנים עמוסי בגדים מגוהצים ומקופלים, מסומנים במספר המזהה, מהתאים האישיים שב"קומונה".

9. החצר הציבורית

זהו ה"דשא הגדול". כאן קורה הכל. זה בעצם ה"סלון" המשותף של הקיבוץ.
זה המסדרון שבין חדרי השינה "החדר" לבין פינת האוכל "חדר האוכל"

10. בית ילדים

11. חצר בתי הילדים

הערכת אתר

קבוץ דביר "צעיר" יחסית.
הוקם אחרי קום המדינה על ידי קבוצות חלוצים נחושים,
אשר עסקו בעבודות ההקמה, החקלאות, הקמת מפעל ויצירה פוריה, מתמדת
ורצופה, של חברה, תרבות ואמנות.
והכל תוך דיון פנימי פתוח ונכונות להתאמה והשתנות.

הנקודות הצנועות המצויינות כאן, כראויות לשימור, מאפיינות את הקמתו
והתפתחותו של הקיבוץ ויכולות לשמש חלק מאבני הדרך
לשימור המורשת הכל כך מכילה של הקיבוץ.

מקורות: ארכיון קיבוץ דביר באדיבות מינה.
ידע אישי. סיפורי חברים.
תרמו בהכנה: מורן גור, עידית שלח.
תודות- ליאיר לויין – רכז המשק.